

или да непосредно освоје српске земље. У почетку десетог века подиже се Симеун цар бугарски са силном војском, да за тобожње неверство казни жупана Зарију, свога негдашњег штићеника. (Зарија се беше зближио Византији, а Симеуну се фактично противио). Бугарска војска поплави и опустоши сву Србију. Српске великаше одвукоше као таоце, а велики део заосталог народа, (јер су многи у Хрватској потражили утецишта), преселише у Бугарску. Србија остаде пуста без људи.

На измаку 9-ог века пониче мађарска држава, и на скоро се рашири до српско-хрватских граница, те тако српске земље добише још једног опасног суседа. Но утицај Мађара припада познијем добу.

У оно доба, о којем говоримо, грозили су непрекидно Грци и Бугари српској држави, која и онако унутрашњим раздорима ослабљена беше. Срби су, истина, често побеђивали грчке и бугарске војске, али се већим нападима нису могли стално и успешно опирати. Што нису ове српске земље остале као сталне провинције једне или друге од ових држава, то ваља приписати челичном опирању Срба, и највише суревњивости грчке и бугарске силе, суревњивости, која се најбоље огледа у њиховој вековној дивовској борби. Бугарски су цареви највише тежили, да сруше византијску царевину. А византијски цареви, увиђајући озбиљну опасност, пре свега су се трудиди, да своје области очувају. У таквим околностима било је природно, да је једна и друга странка веома жељно тражила пријатељство ратоборних Срба, мада су ови у социјалном и државном погледу били још неразвијени и слабо организовани. По томе су Грци и Бугари пријатељски примали из Србије прогнане владаоце, који су у њих заклона тражили, што су и једни и други рачунали на благодарност успостављених кнезова. Међутим су се и Срби трудили, да се овим такмачењем обеју сила користе, е да би своју независност осигурали. Та околност најбоље објашњава оно колебање, лукавство и очиту неблагодарност, што се у то доба код многих српских владалаца опажа. Чим је неки жупан помоћу Бугара своју власт поново утврдио или је опет у својој отаџбини задобио, одмах се приклањао Византији, и обратно; чим је византијска влада истакла одлучније захтеве, одмах је и српски жупан везивао тешњи савез са Бугарима. Мало их је било, који су за кратко време успели да у пријатељству живе са обема силама.

Надметање обеју силних балканских држава без сумње је не један пут отклонило крајњу опасност од српског народа, али му је ово кадшто доносило несрећне последице. Јер, чим је један од ових такмаца дошао до превласти, те за своју личиу сигурност није више требао савеза, одмах је свом силом својом навалио на Србе. Тако видимо за владе енергичног цара Василија, да је српски вдадалац Мутимир био прави васал Византије, да је од цара тражио и примао свештенике и учитеље, који су за тим проповедали народу хришћанску веру, пошто се ова није могла да утврди у српскоше народу за време Ираклијеве владе. У првим десетинама X-ог века превласт је прешла у руке Бугара. За владе цара Симеуна развила се бугарска држава до највишег ступња. И у то доба, као што рекосмо, опустошили су Бугари српске области тако, да се избегли народ тек после више година вратио у Србију на своја гаришта.

Од прилике после једног столећа 1018 године византијски цар Василије 2 коначно је сломио бугарску силу и учинио крај првој бугарској држави. Онда су и српске земље допале под непосредну власт Византије. Византијски су намесници управљали целом Србијом, те нестале и саме сенке пређашње независности.